Klima- og miljødepartementet
postmottak@kld.dep.no

Kopi:
Nærings- og fiskeridepartementet
postmottak@nfd.dep.no

Deres ref.: 26/4470
Deres dato:

Vår dato: 16. oktober 2026
Org.nr: NO 976 543 718 MVA

Innspill til stortingsmelding om villaks, sjøørret og sjørøye

I pressemelding 1. juli 2026 opplyste Klima- og miljødepartementet at regjeringen vil starte arbeidet med en ny stortingsmelding som ser på alle sektorer som påvirker villaks, sjøørret og sjørøye, og hvilke tiltak som kan gjennomføres for å bedre statusen for disse artene.

Departementet gjennomførte også et innspillsmøte om meldingen den 8. oktober 2026, hvor det også ble informert om at det er mulig å gi skriftlig innspill innen 16. oktober 2026.

SINKABERG AS mener det er positivt at regjeringen gjennom en ny stortingsmelding vil målrette arbeidet for å styrke bestandene av vill laksefisk. SINKABERG AS ønsker å bidra til arbeidet.

Hovedpunkter

1. Koordinering med Nærings- og fiskeridepartementet

Av pressemeldingen fremgår det at Klima- og miljødepartementet vil vurdere det samlede påvirkningsbildet for laksefiskene, men at konkrete tiltak for å redusere påvirkningen fra lakselus og rømt oppdrettslaks skal følges opp i arbeidet med Havbruksmeldingen.

Stortinget fattet en rekke vedtak da Havbruksmeldingen ble behandlet. Noen av disse kommer etter det SINKABERG AS kan se ikke direkte inn under «*påvirkningen fra lakselus og rømt oppdrettslaks*». Dette gjelder for eksempel Vedtak 1040 om å «[...] *styrke det det tekniske og biologiske datagrunnlaget for vurdering av miljøpåvirkning, inkludert* [...] *villfisk* [...] *med bruk av ny teknologi og automatisk datainnsamling*.».

Dette må også sees i sammenheng med Vedtak 1041 hvor «*Stortinget ber regjeringen om å sørge for at det utvikles et mer helhetlig og grundig kunnskapsgrunnlag for havbrukets miljøpåvirkning, herunder næringens faktiske og relative påvirkning på den norske villaksbestanden. I dette arbeidet skal det delta et bredt sammensatt utvalg av forskere og fagfolk, og det skal fortsatt være åpenhet om metoder og modeller*.». For å

SINKABERG AS
Marøyvegen 110
7900 Rørvik

Telefon: (+47) 74 38 91 70
E-post: post@sinkaberg.no
Nettside: www://sinkaberg.no

kunne styrke kunnskapen om den *relative* påvirkningen må andre påvirkningsfaktorer enn for eksempel lakselus og rømming, og disses faktiske og relative påvirkning også kartlegges.

I Vedtak 1042 ber Stortinget «[...] *regjeringen sørge for at erfaringene fra evalueringen av trafikklyssystemet skal brukes til å forbedre beslutningsgrunnlaget, og støtte utviklingen av en eventuell ny regulering. Dette gjelder blant annet at forskning og overvåkning knyttet til* [...] *bestandsvurderinger av gytebestandsmål mv. forsterkes*.».

SINKABERG AS mener at det er begge departementenes ansvar å sørge for at arbeidet med oppfølgingen av Havbruksmeldingen og arbeidet med en ny stortingsmelding om vill laksefisk blir koordinert mellom departementene og fulgt opp på en slik måte at alle relevante deler av Stortingets behandling av Havbruksmeldingen blir ivaretatt til det beste for vill laksefisk.

2. Regelverk

I pressemeldingen skriver departementet at «*Stortingsmeldingen skal også unngå tiltak som vanskeliggjør utvikling av ny kraftproduksjon*.». Det ble også gjentatt av statsråden innledningsvis i innspillsmøtet da det ble presisert at det skulle «[...] *unngås tiltak som kan gjøre det vanskeligere å opprette ny vannproduksjon.*».

Under innspillsmøtet den 8. oktober 2026 ble det av flere tatt til orde for at vanndirektivet skulle være en del av premissene for arbeidet med stortingsmeldingen. Dersom vanndirektivet blir en del av premissene følger det at alle faktorer som påvirker villaksen skal bli tatt i betraktning. Det forutsettes selvsagt at vanndirektivet er implementert i norsk regelverk i tråd med bestemmelsene i EØS-avtalen og håndhevet i samsvar med disse bestemmelsene. I tilfelle kommer ikke departementet utenom å håndtere vannkraft på tilsvarende måte som andre påvirkningsfaktorer blir håndtert.

3. Forvaltningsmyndighet

Arbeidet med stortingsmeldingen må også adressere hvordan forvaltningen av villaksen er organisert. Det fremstår med dagens forvaltningsregime som at vill laksefisk kun forvaltes av Miljødirektoratet i kystnære strøk og i elvene. Til havs derimot fremstår kunnskap om villaksen nærmest som et sort hull. Det er ikke åpenbart at Miljødirektoratet tar et tydelige ansvar for villaksen på sine beitevandringer i havet. Det samme gjelder Nærings- og fiskeridepartementet/Fiskeridirektoratet. I februar i år kom Havforskningsinstituttet med sin Ressursoversikt 2026 (Rapport fra Havforskningen 2026-7 – 5. februar 2026.)

Den omtaler ikke villaks, men om kommersielle bestander som oppholder seg i de samme havområdene som villaksen beiter skriver blant annet HI;

> «*For de kommersielle bestandene oppsummerer vi status for tre viktige temaer – rekruttering, bestandsbiomasse og fiskepress. Et fellestrekk på tvers av bestandene er den nåværende lave rekrutteringen. Når det gjelder klima og plankton, viser vår sammenstilling at klimaet er betydelig varmere enn normalt,*

og at planktonbiomassen er lavere enn normalt, både i Norskehavet og Barentshavet. Både planktonbiomassen og de klimatiske forholdene påvirker fiskeressursene og bidrar til den lave rekrutteringen, men sammenhengene endrer seg med de klimatiske endringene.

Vi ser videre en nedgang i bestandsstørrelsen av flere av de store og viktige fiskeribestandene, men de er fortsatt innenfor rammen av bærekraftig høsting. Andre bestander er på et lavt nivå og trenger å følges opp med tiltak for å bedre statusen. For flere bestander er fisketrykket vesentlig høyere enn det nivået som gir maksimalt langtidsutbytte, og fisketrykket må senkes for å få en bærekraftig og optimal utnyttelse av ressursene. De pågående klimaendringene påvirker sammenhengene i økosystemet og vi må jobbe videre med å finne ut av hva som blir den nye «normalen» under endrede klimaforhold.». (Våre understrekinger.)

Det er utvilsomt at nedgang i plankton, som utvandrende smolt spiser, og det samme for fiskearter større villaks spiser påvirker villaksens overlevelse og vekst i havet. Ulovlig fiske og bifangst foreligger det også lite eller ingen kunnskap om. Det foreligger heller ikke informasjon som viser at de endringer som skjer i havet i tilstrekkelig grad blir lagt til grunn i forvaltningen av villaksen kystnært og i elvene.

SINKABERG AS mener derfor at stortingsmeldingen må omfatte villaksens oppvekst i havet, hvilke forhold som påvirker vekst og overlevelse og hvilke(n) forvaltningsmyndighet(er) det er som skal ha et ansvar for å forvalte villaksen i havet.

For fangst og fiske i kystnære strøk og i elvene må stortingsmeldingen gjennomgå forvaltningsmyndighetenes oppgaver og oppgavefordeling, og vurdere om denne er hensiktsmessig.

4. Villaksnormen

Formålet med villaksnormen «[...] *er å bidra til at viltlevende bestander av atlantisk laks ivaretas og gjenoppbygges til en størrelse og sammensetning som sikrer mangfold innenfor arten og utnytter laksens produksjons- og høstingsmuligheter*.».

Siste års utvikling av de fleste villaksbestandene i Nord-Atlanteren har vært negativ. En rekke forhold, omtalt andre steder i dette innspillet, har også bidratt negativt til bestandsutviklingen. Det er følgelig usikkert i hvilken grad villaksnormen har bidratt i tråd med formålet.

Stortingsmeldingen må legge som forutsetning for videre arbeid med bevaring av villaksen at villaksnormen revideres og oppdateres basert på ny og oppdatert kunnskap. I dette arbeidet må det også vurderes om det er andre forhold – se for eksempel punkt 9 nedenfor - som bør vurderes inkludert i en revidert villaksnorm.

5. Gytebestandsmål

Forvaltningen av dagens villaksbestander er basert på NINA Rapport 226 (2007 Gytebestandsmål for laksebestander i Norge. - NINA Rapport 226). Den rapporten presiserer «[...] *at vi her har utarbeidet et førstegenerasjons gytebestandsmål. De aller*

fleste variablene som benyttes i modelleringen er beheftet med usikkerhet, og for de fleste vassdragene vil informasjon om gytebestand og rekrutter være begrenset.».

NINA Rapport 1303 (2019. Vurdering av metodikk for andregenerasjons gytebestandsmål for norske laksebestander) konkluderer med at «[...] *innføringen av forvaltning etter gyte-bestandsmål har vært formålstjenlig*.».

Av førstegenerasjons metode for beregning av gytebestandsmål fremgår det blant annet at de to største feilkildene for gytebestandsmålene er knyttet til beregning av produktivt elveareal og beregning av gytebestand ut fra informasjon om fangst. Av NINA Rapport 1303 fremgår det at «*Detaljerte undersøkelser av gytehabitat og oppveksthabitat for laksunger gir grunnlag for å sette mer presise gytebestandsmål enn det som var mulig da førstegenerasjons gytebestandsmål ble utviklet i 2007*.».

I lys av status for norske villaksbestander, og med de usikkerheter som er knyttet til dagens metode for beregning av gytebestandsmål kan det ikke utelukkes at det får betydning for en bestands størrelse og sammensetning dersom gytebestandsmålet er satt for lavt. I et slikt tilfelle kan det for eksempel bety at for stor beskatning bidrar negativt til bestandsutviklingen og dermed også til å oppnå formålet med villaksnormen.

Fordi beregning av gytebestandsmål for villaks for de enkelte vassdrag står helt sentralt i arbeidet med forvaltningen av bestandene, og dermed også mulighetene for å kunne si noe om ulike faktorers faktiske og relative påvirkning på bestandene, er det viktig at meldingen dekker hvordan det skal sikres at det etableres et forsvarlig system for beregning av gytebestandsmål.

6. Overvåking av fiske

Den siste samlerapporten Miljødirektoratet har publisert om ulovlig fiske er Rapport M-876 – Fangstrapportering fra fiske etter laks, sjøørret og sjørøye, fra 2017. I den opplyses det at «*Miljødirektoratet har fra en samlet kunnskap om omfang av ulovlig fangst og underrapportering anslått at 30 prosent av den totale fangsten av laks ikke blir innrapportert. Dette skyldes hovedsakelig ulovlig fiske, som naturlig nok holdes utenfor fangstrapporteringen, og manglende rapportering og feilrapportering fra det lovlige fisket. I tillegg blir det sannsynligvis tatt noe laks som bifangst i andre fiskerier uten at dette blir innrapportert*.».

Videre skriver Miljødirektoratet at «*Den offisielle fangststatistikken gir ikke et fullverdig bilde av hvor mye laks, sjøørret og sjørøye som blir fanget. Myndighetene har flere ganger satt inn tiltak for både å øke rapporteringsgraden og detaljeringsgraden i rapportene. Dette har gjort at kvaliteten på fangststatistikken stadig har blitt bedre. Selv om statistikken har feilkilder, er den likevel et viktig grunnlag for å beskrive utviklingen i bestander over tid. Med lov 15. mai 1992 om laksefisk og innlandsfisk mv ble det gjort så store endringer i rutinene for innhenting av fangstrapporter at dagens tall ikke uten videre kan sammenlignes med perioden før 1992. Den offisielle statistikken gir nå sannsynligvis et relativt godt bide av fangstene av anadrom laksefisk i vassdrag og med faststående redskap i sjø*.». (Vår understreking.)

Den 18. oktober 2025 publiserte Miljødirektoratet informasjon/pressemelding på sin hjemmeside med tittelen «Ulovlig laksefiske framleis like utbreidd». I denne opplyses det blant annet at ulovlig fiske er særlig utbredt i nord. «– *Vi ser dessverre ingen nedgang i tjuvfisket. Det skjer både i elvar og vatn, men det er særleg det ulovlege garnfisket i sjøen som dominerer. Dette rammar ikkje berre den atlantiske laksen, men også sjørøye, sjøaure og ei rekkje sjøfuglartar, som set seg fast i garna og druknar, seier avdelingsdirektør Morten Kjørstad i SNO.*»

Stortingsmeldingen må bidra til at Statens Naturoppsyn (SNO) blir evaluert, herunder at organisering, finansiering, gjennomføring og rapportering blir gjennomgått for å avdekke forbedringspunkter i overvåkingen. Det må også avklares om det er en korrelasjon mellom tidsbruk og funn slik at det blir mulig å anslå med større grad av nøyaktighet hvor stort omfanget av det ulovlige fisket er.

I mange vassdrag er det ikke offentlig tilsyn med fisket. Omfanget av tilsyn i de enkelte vassdragene er også varierende. Stortingsmeldingen må også se på kvalitet og hensiktsmessighet i tilsynet i vassdragene.

7. Fang og slipp

Offentlig statistikk viser omfanget av fang og slipp i norske vassdrag. Publikasjoner er tilgjengelig som viser til dels stor negativ effekt på fekunditet ved fang og slipp, i tillegg til at en stor mengde fisk som gjenutsettes dør. Det er stor usikkerhet i betydningen av fang og slipp, men i sum er betydningen i vesentlig grad negativ.

Mattilsynet har også uttalt at fang og slipp strider mot Lov om dyrevelferd.

Stortingsmeldingen må derfor legge til grunn gjeldende kunnskap og fremme forslag om å forby fang og slipp.

8. Evaluering av nasjonale laksefjorder og nasjonale laksevassdrag

Forskrift om beskyttelse av laksebestander (FOR-2009-06-22-961 Forskrift om særskilte krav til akvakulturrelatert virksomhet i eller ved nasjonale laksevassdrag og nasjonale laksefjorder) med ikrafttredelse 1. august 2009 skal bidra til at et utvalg av de viktigste laksebestandene gis en særlig beskyttelse ved å stille særskilte krav til akvakulturrelatert virksomhet i eller ved nasjonale laksevassdrag og nasjonale laksefjorder.

Stortingsmeldingen må bidra til en systematisk gjennomgang av måloppnåelsen med forskriften. Det må blant annet innebære at det blir sett på effekter på de enkelte nasjonale laksevassdragene og laksefjordene, sammenlikne disse med vassdrag og fjorder som ikke er omfattet av forskriften, og samlet effekt på bestandene tilknyttet disse elvene og fjordene.

9. Ulike påvirkningsfaktorer og faktisk og relativ påvirkning

Av pressemeldingen fra 1. juli 2026 fremgår det at det er behov for en helhetlig gjennomgang av truslene som påvirker laksefiskene, slik at det kan settes inn målrettede

tiltak. Departementet nevner at særlig tilstanden til sjøørret og sjørøye er dårlig og til dels mangelfullt kartlagt.

Det er følgelig viktig at stortingsmeldingen kan følge opp alle deler av disse artens livsløp både når det gjelder oppvandring, paring, oppvekstfase og opphold i elv og kystnære farvann, og for laksens del sjøfasen. Alle påvirkningsfaktorer må identifiseres og så langt det lar seg gjøre fastslå de enkelte faktorenes faktiske påvirkning på bestandene. Først da er det mulig å anslå den relative påvirkningen og dermed finne de mest effektive tiltakene.

I dette arbeidet blir det også viktig kartlegge hvordan de ulike faktorene påvirker ulike bestander i samme vassdrag, variasjoner mellom områder og regioner, og også hvordan de ulike bestandene påvirker hverandre gjennom livsløpet.

10. Forskning og forvaltningsstøtte

I arbeidet med stortingsmeldingen og oppfølgingen av den er det viktig at hele bredden av forsknings- og kunnskapsmiljøer får bidra. Det må være full åpenhet i arbeidet, både med innsamling av data og bruken av disse. Det må være kvalitet i modellarbeid særlig knyttet til validering, verifisering og etterprøving av modellresultater mot feltdata.

Det må være åpenhet og respekt for faglig og vitenskapelig uenighet og usikkerhet, som kan bidra til å styrke kunnskapen der den kan være utilstrekkelig eller uklar.

Det må også være ryddighet og åpenhet i risikokommunikasjon og avklart rolleforståelse mellom forskningskommunikasjon og forvaltningsansvar.

11. Avslutning

SINKABERG AS mener det er et viktig initiativ fra regjeringen å starte arbeidet med en ny stortingsmelding om vill laksefisk som vurderer det samlede påvirkningsbildet for vill laksefisk. Siden det allerede er igangsatt et arbeid basert på Stortingets behandling av havbruksmeldingen, hvor det ble fattet en rekke vedtak om videre utredning av en rekke forhold knyttet til vill laksefisk, er det viktig at Klima- og miljødepartementet koordinerer sitt arbeid med det arbeidet som er igangsatt av Nærings- og fiskeridepartementet.

En rekke av stortingsvedtakene knyttet til arbeidet med havbruksmeldingen, er ikke direkte knyttet til tiltak for å redusere påvirkningen fra lakselus og rømt oppdrettslaks. Uavhengig av hvilket departement som er ansvarlig er det viktig at alle vedtak Stortinget fattet i forbindelse med behandlingen av havbruksmeldingen blir forsvarlig fulgt opp.

SINKABERG AS bidrar gjerne i det videre arbeidet, og om ønskelig kan alle punktene nevnt i dette innspillet utdypes med henvisninger til rapporter og annet publisert materiale.

Med hilsen

Ketil Rykhus
Samfunnskontakt